

COVID-19 İle İlgili Sıkça Sorulan Sorular

1. Koronavirüs nedir?

Koronavirüs (HCoV), soğuk algınlığı veya nezle olarak bilinen üst solunum yolu enfeksiyonuna en sık neden olan virüslerden biridir. Sıklıkla kış ve ilkbahar aylarında görülen üst solunum yolu enfeksiyonlarının %15-30'u bu virüs kaynaklıdır. Koronavirüs ailesindeki farklı tipler geçmiş yıllarda da ağır enfeksiyonlara neden olmuştur. Örneğin, MERS (*Middle East Respiratory Syndrome*) ve SARS (*Severe Acute Respiratory Syndrome*) hastalıklarına farklı koronavirüsler neden olmuştur.

2. Yeni Koronavirüs (COVID-19) nedir?

COVID-19 (*Coronavirus disease 2019*), kişiden kişiye yayılabilen bir solunum yolu enfeksiyonudur. COVID-19'a neden olan virüs (SARS-CoV-2), ilk olarak Çin'in Wuhan kentinde bir salgına yönelik soruşturma sırasında tespit edilen yeni bir koronavirüstür.

2019 Aralık ayının sonunda ateş, öksürük ve nefes darlığı belirtileri gösterenlerdeki salgın sırasında tanımlanmıştır ve 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" (tüm dünyada eşzamanlı olarak çok yaygın bir şekilde, çok fazla sayıda insanı tehdit eden bulaşıcı hastalık) olarak kabul edilmiştir.

3. Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) nasıl bulaşır?

Enfekte bir kişi öksürdüğünde veya hapşırıldığında saçılan damlacıkların yakın temas halinde olan insanlar tarafından solunması yoluyla yayıldığı düşünülmektedir. Ayrıca, virüs olan bir yüzeye dokunduktan sonra ellerin yıkanmadan yüz, göz, burun veya ağıza teması ile de virüs alınabilir. Bu nedenle kirli ellerle göz, burun veya ağıza temas etmek tehlikelidir.

4. Yeni Koronavirüs Hastalığının (COVID-19) belirtileri nelerdir?

COVID-19, neredeyse hiç belirti vermeden geçebileceği gibi ağır solunum şikayetleri içeren klinik tablolarla da seyredebilir. Belirtisiz olguların olabileceği bildirilmekle birlikte, bunların oranı bilinmemektedir. En çok karşılaşılan belirtiler ateş, öksürük ve nefes darlığıdır.

5. Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) tanısı nasıl konur?

COVID-19 tanısı için gerekli moleküler testler ülkemizde mevcuttur. Tanı testi sadece Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Ulusal Viroloji Referans Laboratuvarında ve belirlenmiş Halk Sağlığı Laboratuvarlarında yapılmaktadır. Ancak salgının gidişatına göre test yapılacak merkez sayısının artırılması planlanmaktadır.

6. Yeni Koronavirüs Hastalığını (COVID-19) tedavi etmek için kullanılabilecek virüse etkili bir ilaç var mıdır?

Yeni Koronavirüs Hastalığına neden olan virüse etkili bir tedavi yoktur. Hastanın genel durumuna ve ortaya çıkan sorunlarına yönelik gerekli destek tedavisi uygulanmaktadır. Bazı ilaçların virüs üzerindeki etkinliği araştırılmaktadır. Ancak şu an için virüse karşı etkili bir ilaç yoktur.

7. Antibiyotikler Yeni Koronavirüs Hastalığını (COVID-19) önleyebilir mi veya tedavi edebilir mi?

Hayır, antibiyotikler sadece bakterilere karşı etkilidir. COVID-19 virüs kaynaklıdır, bu nedenle antibiyotikler kullanılmamalıdır.

8. Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) için aşı var mıdır?

Hayır, henüz COVID-19 için geliştirilmiş bir aşı bulunmamaktadır.

9. Yeni Koronavirüs Hastalığına (COVID-19) yakalanmamak için neler yapılabilir?

Akut solunum yolu enfeksiyonlarının genel bulaşma riskini azaltmak için önerilen temel ilkeler COVID-19 için de geçerlidir.

- El temizliğine dikkat edilmelidir. Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği (en az %60 alkol içerikli) kullanılmalıdır. Antiseptik veya antibakteriyel içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Eller yıkanmadan ağız, burun ve gözlerle temas edilmemelidir.
- Hasta insanlarla temastan kaçınılmalıdır (mümkün ise en az 1 metre uzakta bulunulmalı).
- Özellikle hasta insanlarla veya çevreleriyle doğrudan temas ettikten sonra eller sık sık yıkanmalıdır.
- Hasta kişilerin solunum damlacıklarından saçılan virüs, hasta kişinin eline (ve bu el yoluyla kapı kolu, belediye otobüsündeki tutunma halkaları gibi yerlere) ve çeşitli yüzeylere bulaşabilmektedir. Bu nedenle, genel kullanıma açık yüzeylere dokunmamak, dokunulur ise hemen elleri güzelce yıkamak gereklidir. Yıkamamış eller ile yüzümüze (ağız, burun ve gözlerimize) dokunmama konusunda çaba gösterilmelidir.
- Henüz kesin olarak bilinmemekle birlikte, virüsün laboratuvar ortamında üç saat kadar havada asılı kalabildiği gösterilmiştir. Bu konu netlik kazanmamış olmakla birlikte, kapalı ve kalabalık ortamlarda (belediye otobüsü ve metro gibi), maske takmak yararlı olabilir.

10. Yeni Koronavirüs Hastalığına (COVID-19) yakalanmamak için maske takılmalı mı? Hangi maske takılmalı?

Sağlıklı kişilerin açık havada maske kullanmasına gerek yoktur.

Herhangi bir viral solunum yolu enfeksiyonu geçirmekte olan kişinin öksürme veya hapşırma sırasında burun ve ağızını tek kullanımlık kâğıt mendil ile örtmesi, kâğıt mendilin bulunmadığı durumlarda ise dirsek içini kullanması gerekir. Eğer mümkünse viral solunum yolu enfeksiyonu geçiren kişilerin kalabalık yerlere girmemesi, girmek zorunda ise ağız ve burnunu kapatması, mümkünse tıbbi maske kullanması önerilmektedir.

Hastalık gelişme riski yüksek olan ve hastalığın genel olarak daha ağır seyrettiği yaşlılar ve kronik hastalığı olanlar kapalı genel ortamlara girmek zorunda kaldıklarında maske takmaları yararlı olur.

Gerekli durumlarda, sıradan, basit cerrahi maskelerin takılması yeterlidir. Çok sayıda hastayla yakın temas kurmak zorunda olan sağlık personeli daha gelişmiş (N95 gibi) maskeler takması gereklidir.

Maskeler genellikle kısıtlı bir süre kullanılabilir. Sonra kirlenebilecekleri ya da virüs ile enfekte olabilecekleri için takılmaya devam edilmesi, enfeksiyon gelişmesi açısından daha riskli olabilir.

11. Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) için kuluçka (inkübasyon) süresi ne kadardır?

Virüsle karşılaşma ile belirgin belirtilerin ve bulguların ortaya çıkması arasında geçen kuluçka süresi genellikle 2 gün ile 14 gün arasındadır. Belirtilerin çok hafif olduğu başlangıç döneminde boğazda çok miktarda virüs bulunduğu için, hasta olduğunu bilmeyen kişilerin bu dönemde bulaştırıcılığı olmaktadır.

12. Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) kimleri daha fazla etkiler?

Hastalığın ilk başladığı Çin'de elde edilen veriler, bazı insanların bu enfeksiyonu çok daha ağır geçirdiğini ortaya koymuştur. Bu risk grupları, ileri yaş ve ciddi kronik tıbbi sorunlar (kalp hastalığı, diyabet ve akciğer hastalığı) olarak tanımlanmıştır. Hastalığa yakalananların yaklaşık yarısında altta yatan kronik bir hastalık (kalp hastalığı, serebrovasküler hastalık, endokrinolojik hastalıklar, solunum sistemi hastalıkları, kanser, nörolojik hastalıklar) saptanmıştır. Bugünkü verilerle, yaşa göre değişmekle beraber hastalığın %10-15 olguda ağır seyrettiği bilinmektedir. Tahmin edilen ölüm riski mevcut verilerde % 2-3 arasındadır.

13. Çocuklar Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) için riskli midir?

Sağlıklı çocuklar şu an için tanımlanan risk gruplarına dahil değildir. Ancak altta yatan ciddi hastalıkları olan ve özel bakıma muhtaç çocuklar risk altında olabilir. Hastalığın bu gruplardaki etkileri henüz bilinmemektedir.

14. Çocuklarda Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) nasıl seyreder?

Çocuklarda hastalığın seyri yetişkinler ile benzerdir. Bugüne kadar çocuk hastalarda tanımlanmış COVID-19 enfeksiyonları genellikle daha hafif klinik tabloya sahiptir. Bu yaş grubunda görülen belirtiler ateş, burun akıntısı ve öksürük şeklindedir.

15. Ne tür belirtiler ortaya çıkarsa doktora başvurulmalıdır?

COVID-19 için en sık belirtiler yüksek ateş ve kuru öksürüktür. Bu yakınmalar ortaya çıktıysa, bir doktora başvurmak gereklidir. İlerleyen günlerde bu yakınmalara nefes darlığı da eklenebilir. Yüksek ateş ve kuru öksürükle birlikte nefes darlığı olması daha ağır bir hastalık tablosunu (zatürreyi) düşündürülebilir. Ancak, hiç ateş ve öksürük olmadan nefes darlığı olması, muhtemelen enfeksiyona değil, başka bir soruna bağlıdır.

16. Çin Halk Cumhuriyeti dışında hangi ülkeler hastalık için risk taşıyor?

Hastalık Çin Halk Cumhuriyeti'nde ortaya çıkmış ve birçok ülkeye yayılmıştır. Tüm dünyada hastalık görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" olarak kabul edilmiştir.

Mecbur kalınmadıkça seyahat edilmemesi seyahat edeceklerin ulusal ve uluslararası otoritelerin uyarılarını takip etmeleri gerekir.

17. Yurtdışından kargo ile gelen paket ya da ürünlerden Koronavirüs bulaşma riski var mıdır?

Genel olarak bu virüsler yüzeylerde kısa süre canlı kalabildikleri için paket veya kargo ile bulaşma olması beklenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün de bu konuda kısıtlaması yoktur.

18. Burnu tuzlu suyla yıkamak Yeni Koronavirüs Hastalığını (COVID-19) önleyebilir mi?

Burnu tuzlu suyla yıkamanın COVID-19 enfeksiyonundan korunmada bir faydası yoktur.

19. Sirke kullanımı Yeni Koronavirüs Hastalığını (COVID-19) önleyebilir mi?

Sirke kullanımının COVID-19 enfeksiyonundan korunmada bir faydası yoktur.

20. Kolonya kullanımı Yeni Koronavirüs Hastalığını (COVID-19) önleyebilir mi?

Su ve sabunla el yıkanamayan durumlarda, dezenfektan solüsyonlar ya da en az %60 alkol içeren kolonyalar kullanılabilir.

21. COVID-19'a karşı vücut direncinin artırılması ve bağışıklığın güçlendirilmesi mümkün müdür?

Dengeli, düzenli ve sebze-meyve ağırlıklı beslenme genel olarak sağlık için çok yararlıdır. Benzer şekilde, düzenli ve yeterli süre uyku da vücudun dinlenmesi, kendini onarması için çok gereklidir. Düzenli egzersiz ya da spor yapılması bağışıklığın güçlenmesini sağlar.

22. Havalar ısındığında virüsün ve salgının etkisinin azalacağı doğru mu?

Grip ve soğuk algınlığına yol açan diğer virüsler güneşli ve sıcak ortamlarda uzun süre yaşayamamaktadır. Bu nedenle ilkbahar ve yaz aylarında etkileri giderek kaybolmaktadır. Koronavirüsler de genel olarak benzer özelliklere sahip olmakla birlikte, bu salgına neden olan koronavirüsün mutasyon (yapı değişikliği) geçirmiş yeni bir virüs tipi olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, salgının şiddetinin önümüzdeki aylarda azalacağı umut edilmekle birlikte, şu anda kesin bir şey söylemek mümkün değildir.